

datované do poloviny 10. století (Profantová 2012, 153–155). Před několika lety proběhlo na lokalitě geodetické zaměření a geofyzikální průzkum, který indikoval její krátkodobé osídlení a existenci spíše nadzemních objektů. Veškeré dostupné nálezy byly souborně vyhodnoceny a zdokumentovány (včetně dalších, získaných opět detektorem kovů – např. bronzová záušnice), hradiště je nyní datováno do průběhu 10. století (Kouřil, Gryc 2014, 101–111, obr. 2–8).

V říjnu r. 2019 zasáhla les Doubrava silná vichřice, která vrátila mnoho stromů přímo v areálu hradiště, a na několika místech bylo poškozeno valové opevnění. Při obhlídce lokality za účasti zástupců odboru archeologie z Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Olomouci (NPÚ, ú. o. p. Olomouc), Vlastivědného muzea v Šumperku (VM Šumperk), Městského úřadu Mohelnice a Lesů ČR bylo dohodnuto, že NPÚ se postará o dokumentaci vývrátů, zatímco VM Šumperk zajistí provedení detektorového průzkumu.

Prospekce za využití detektorů kovů byla na lokalitě a v jejím nejbližším okolí jednorázově provedena dne 2. 11. 2019 v rámci krajského projektu Preventivní archeologie pod vedením archeologa VM Šumperk a s využitím 19 spolupracovníků s různými typy detektorů. Všechny nálezy byly zaměřovány pomocí ruční stanice GPS. Žádný ze země vyňatý kovový artefakt nedoprovázela jiný archeologický materiál (keramika, atd.).

Velmi nízké množství signálů barevných kovů bohužel potvrdilo značné vytěžení lokality nelegální detektorovou činností (viz Kouřil, Gryc 2014, 104), celkem bylo vyzvednuto pouze 11 kovových artefaktů, většinou železných. Ve vnitřním areálu a na povrchu valu to byla železná šipka s křídélky a tulejkou, dva hřeby, nůž, přezka a zřejmě zámkové kování; vně fortifikace pak byla nalezena další šipka s křídélky, fragment podkovy a radlička. Některé ze získaných artefaktů budou patrně z mladších období, což bude možné posoudit až po jejich konzervaci. Odložený břit z bronzové sekerky znovu otevírá otázku předchozího osídlení lokality již v období popelnicových polí. Nejzajímavějším předmětem bezesporu bude celé masivní udidlo, nalezené však v lese východně od fortifikace. Skládá se z několika kovů a jeho datace je zatím nejasná, lépe určitelné bude až po konzervaci.

Literatura

- Goš, V. 1971: Slovanské hradiště u Stavenic na severní Moravě. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* E 16, 225–228.
- Kouřil, P., Gryc, J. 2014: Hradiska 10.–12. století na severní Moravě a v českém Slezsku. In: K. Chrzan, K. Czapla, S. Moździoch (red.): *Funkcje grodów w państwach wczesnośredniowiecznej Europy środkowej*. Materiały Zachodniopomorskie 11. Wrocław, Głogów: Muzeum Narodowe w Szczecinie, 99–171.
- Profantová, N. 2012: Honosné udidlo ze Stavenic, okr. Šumperk. *Archeologické rozhledy* LXIV(1), 153–156.
- Vích, D. 2011: Archeologické nálezy z jedné privátní sbírky. *Archeologie ve středních Čechách* 15, 999–1015.

Zusammenfassung

Stavenice (Bez. Šumperk), Burgwall. Früh- und Hochmittelalter, Neuzeit. Geländebegehung. Metallfunde.

Jakub Halama

Stínava (okr. Prostějov)

„Pastviska“, parc. č. 1129/1.

Vrcholný středověk. Doklady zpracování železné rudy. Záchranný výzkum.

Lokalizace: ZM ČR 1 : 10 000, list 24-23-09, 428:311, 430:309, 428:308, 426:310 mm od Z a J s. č.

Ve dnech 10.–11. června 2019 proběhl záchranný archeologický výzkum vyvolaný výstavbou vodních tůní II v k. ú. Stínava, okr. Prostějov. Štěrková terasa v blízkosti dnešního koryta říčky Okluky při hranici současného katastrálního území obce Stínava, okr. Prostějov a Vojenského výcvikového prostoru Březina, příslušejícího již k okresu vyškovskému, poněkud neočekávaně poskytla čtyři nevýrazné archeologické situace v podobě plyných jam zapaštěných do terasových štěrků. Jejich výplně byly štěrky a většinou valouny promísené šedočernou prachovou hlínou s obsahem fragmentární středověké keramiky a nápadným výskytem železářské (patrně hutnické) strusky (obr. 77). Zachycené terénní relikty můžeme považovat za stopy primárního zpracování železných rud, tedy pozůstatky železářské hutě či dokonce hamru. Zjevná je přímá souvislost námi doložených hutnických aktivit 2. poloviny 13. století se zřejmě částečně soudobými doklady exploatace nedalekých kvalitních železných rud snad v rámci ekonomických aktivit Alberta z Lešan, jež však nakonec nebyly příliš úspěšné. Jde o polohu „Na kutiskách“ (jinak i „Vlčí jámy“) v Repešském žlebu u Stínavy 2 km jihozápadně od místa výzkumu (cf. Doležel 2008, 489–496). Dodejme, že trať „V hamřisku“ u Stínavy uvádí k roku 1590 Urbář plumlovského panství (Janoušek 1933, 64). Jedná se o plošně relativně omezené čočkovité ložisko velmi kvalitních železných chlorit-sideritových, v menší míře též magnetitových rud vulkanosedimentárního původu ze skupiny ložisek šternbersko-hornobenešovského pruhu moravskoslezského devonu (podrobně Goliáš 1999), ze kterého se ve více časových periodách mohlo vytěžit snad až dva tisíce tun rudy, počínaje hypotetickým využitím tohoto surovinového zdroje Kelty až po příležitostné aktivity sedláků 18. století (přehledně viz Goliáš, Prudká 1999; Prudká 1999). Rozdílný ráz dobývek dovoluje rozčlenit exploataci naleziště „Na kutiskách“ do několika časových etap, z nichž poslední, kdy došlo k podfáraní celého ložiska tzv. „dědičnou štolou“, lze spolehlivě datovat k polovině 16. století. Těžba již ve vrcholném středověkém období

Obr. 77. Stínava, okr. Prostějov. Celkový pohled na plochu výzkumu (objekt č. 500/2019). Foto P. Fojtík.

Abb. 77. Stínava, Bez. Prostějov. Gesamtansicht der Grabungsfläche (Grube Nr. 500/2019). Foto P. Fojtík.

byla proto (i vzhledem k charakteru některých prací, např. úklonné jámy s krátkou štolou) vysoce pravděpodobná, její bezprostřední důkazy však prozatím zcela chyběly. Jejich bezpečné potvrzení v podobě místa primární úpravy a snad i zpracování zde vytěžené nerostné suroviny tak významně podporuje hypotetickou interpretaci vícovského Městiska, vzdáleného jen 2,8 km východně od samotného kutiště a pouze 2 km jihozápadně od místa výzkumu, jako opevněné osady specializované hornické komunity zaměřené právě na dobývání železných rud v přílehlém lesním masivu (Doležel 2008, 483–485, 496). Rozsahem spíše drobný záchranný archeologický výzkum tak přinesl nebývale zajímavé a velmi cenné poznatky přispívající nejen k poznání středověkého železářství na střední Moravě, ale i celého dějinného procesu intenzivní středověké kolonizace této části Dražanské vrchoviny.

Literatura

- Doležel, J. 2008:** Městisko: zaniklá městská lokace 13. století na Prostějovsku. *Archeologické rozhledy* LV(3), 459–508.
- Goliáš, V. 1999:** Rudní mineralizace lokality Stínava-Repešský žleb. *Přírodovědné studie Muzea Prostějovska* 2, 57–68.
- Goliáš, V., Prudká, A. 1999:** Nástin historie těžby železných rud na ložisku v Repešském žlebu u Stínavy (Dražanská vrchovina). *Přírodovědné studie Muzea Prostějovska* 2, 69–79.
- Janoušek, V. 1933:** Urbář panství plumlovského z r. 1590. (Dokončení). *Ročenka Národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané* 10, 55–74.
- Prudká, A. 1999:** Archeologicko-historické poznámky ke stínavskému dolování. *Zpravodaj Muzea Prostějovska v Prostějově* 1999(1–2), 25–33.

Zusammenfassung

Stínava (Bez. Prostějov), „Pastvíska“, Parz. Nr. 1129/1. Spätmittelalter. Nachweis von Eisenerzverarbeitung. Rettungsgrabung.

Pavel Fojtík

Syrovice (okr. Brno-venkov) „Klínek“.

1945. Bojiště, vojenské okopy. Záchranný výzkum.

Během archeologického dohledu při stavbě inženýrských sítí pro rodinné domy v Syrovicích byly v poloze „Klínek“ kromě pravěkých zahluobených objektů odkryty také tři okopy z 2. světové války, které nám dokládají pozice ruské armády v souvislosti s válečnými událostmi v okolí Rajhradu, Syrovic a Ořechova.

S ohledem na mocnost odebraného podloží lze předpokládat, že nejmělkčí objekt dosahoval hloubky alespoň 50 cm (obr. 78, 79). Nález tří nábojnic ráže 12,7 × 108 mm v blízkosti objektu naznačuje, že se mohlo jednat o okop pro dva klečící střelce z kulometu DŠK, střílející směrem k Rajhradu. Tento objekt měli podle tehdejších manuálů dva vojáci vykopat za 30–40 minut. Vzhledem k tomu, že objekt byl mělký, mohl souviset s první fází bojů v prostoru, a po ustálení fronty se do něj vojáci již nevrátili.

Zbylé dva objekty jsou výrazně hlubší, což nasvědčuje tomu, že sloužily v pozdější fázi, kdy se fronta již ustálila. Přesný odraz v polních příručkách nemáme, což by mohlo svědčit o jisté improvizaci vojáků. Objekty podobné syrovickým, včetně střeleckých stupňů, jsou známy z německých manuálů, dle nichž měli dva muži objekt o délce 280 cm a hloubce 180 cm vykopat za 5 hodin. Ze získaných nálezů je možné jmenovat cvočky do vojenských bot či zavírací nůž.

Obr. 78. Syrovice. Okop z druhé světové války zachycený ve výkopu pro kanalizaci. Foto I. Čížmář.

Abb. 78. Syrovice. Schützengraben aus dem 2. Weltkrieg in der Wand des Kanalisationsgrabens. Foto I. Čížmář.

Obr. 79. Syrovice. Okop z druhé světové války po vybrání. Foto I. Čížmář.

Abb. 79. Syrovice. Der freigelegte Schützengraben aus dem 2. Weltkrieg. Foto I. Čížmář.

Literatura

Neuveдено.

Zusammenfassung

Syrovice (Bez. Brno-venkov), „Klínek“. Modern Ages, Zweiter Weltkrieg. Kampfplatz, Schützengraben. Rettungsgrabung.

Ivan Čížmář

Šatov (okr. Znojmo)

Trať „Šibeničky“.

Šibenice. Novověk. Zjišťovací výzkum.

Lokalizace: WGS-84 – 48.7707411N, 16.0247786E.

Relikt bývalé šibenice leží na mírné vyvýšenině v křovinatém, zemědělsky nevyužívaném pásu, v těsné blízkosti státní hranice. Na základě žádosti Městysy Šatova, který počítá s pietní úpravou místa, se přistoupilo k plošnému odkryvu, který navázal na předchozí průzkum (Virdzeková 2016).

V okolí reliktu dvou zděných sloupů byla vymezena plocha pro odkryv (obr. 80). Těsně pod úrovní terénu byla zachycena